

Internmedicin i ny upplaga

Kjell Asplund, Göran Berglund, Stefan Lindgren, Nalle Lindholm. **Internmedicin**. 4:e uppl. 850 sidor. Stockholm: Liber AB, 2002. Pris ca 1 420 kr. ISBN 93-47-04961-8.

Recensent: Peter Wahlberg, professor, Marihamn, Åland

II Föregående upplaga av »Internmedicin« kom ut 1996. I den nu utkomna upplagan är tre av de fyra redaktörerna nya. Innehållet har omredigerats och till stora delar nyskrivits. Den grafiska utformningen har förnyats.

Liksom senast är de inledande allmänna kapitlen lämplig årlig nyårsläsning till eftertanke för varje läkare – inte bara för internister. Kapitlet »Om läkekunst och internmedicin« är en pärla.

Kapitlet om evidensbaserad medicin och alternativ medicin berör insiktsfullt aktuella synpunkter, men man kunde gärna ha framhållit att inte bara patienten har rätt att bestämma om sin behandling utan att också läkaren har rätt att vägra göra sådant som strider mot hans/hennes samvete och kunskap.

Balans mellan teori och praktik

Den systematiska genomgången av sjukdomsgrupper är helt enligt förväntningarna sakkunnig och kompetent, ställvis briljant. Balansen mellan vanligt och ovanligt är god. Det lyckas för de flesta författarna att få med både teoretisk bakgrund och praktisk klinisk tillämpning.

Vissa av kapitlen är riktiga små monografier, där man fått med allt en ung läkare bör veta. Självfallet kan man i somliga detaljer önska sig en annan tyngdpunkt i framställningen. Många infektioner spelar en stor roll t ex vid internmedicinsk differentialdiagnostik, men finns bara med i förbifarten, med få undantag (lungsjukdomar och ett kapitel

om infektioner som komplikation hos internmedicinska patienter).

Patientbilder önskvärda

En gammal kliniker tycker att beskrivningar över patientens förhistoria, symptom och kliniska fynd gärna kunde ha getts mer utrymme.

Det finns inga fotografier av patienter för att illustrera sjukdomars yttringar, detta känns litet främmande i en lärobok i medicin.

Rutor med kliniska exempel en nyhet

Texten är levande, och som en ny detalj finns rutor med små sjukhistorier och kliniska exempel. För att dra full nytta av dem behövs i vissa fall handledning, eftersom svar inte ges på de frågor som ställs i en del av rutorna.

Om man har »Internmedicin« som huvudtext behövs bredvidläsning, och i listan över fördjupningslitteratur finns flera bra förslag.

Tidigare kritik hörsammad

I samband med de tidigare upplagorna har jag berört betydelsen av en god medicinsk svenska i en bok som denna, som kommer att prägla nya läkares begreppsvärld.

Det mesta av kritiken sedan tidigare har hörsammats – tack vänner i Svenska läkaresällskapets språkvårdskommitté! Ett ledsamt undantag är att boken återfallit till att använda termen stroke i stället för slag(anfall); här har tiden vridits tio år tillbaka jämfört med föregående upplaga.

Vissa försämringar

Pärmen lyser som en röd signal, boken försvinner inte bland travarna av litteratur på bordet – men står den i bokhyllan behöver man förstöringsglas för att läsa ryggtexten.

Det är anmärkningsvärt att den nya upplagens sidantal är 122 sidor mindre än den förras! Färgbilder saknas helt, och tabeller och diagram är i färgskalan brunt-vitt-svart, vilket ställvis känns litet torftigt.

Bra men alltför dyr introduktionsbok

Boken är en mycket bra introduktion till internmedicinen. Den har sin plats överallt där sjukvård bedrivs på svenska, och därför kommer priset 1 420 kronor som en chock.

Den billigaste av de stora engelskspråkiga böckerna, »Stein«, kostar lika mycket, och klassikern »Cecil« ca 1 600 kronor. Dessa böcker är mer omfattande och detaljerade till innehållet, men ger förstås inte den svenska aspekten på sjukdomspanorama, språk och sjukvårdsadministration.

Angeläget och heltäckande om barnsmärtlindring

Gunnar L Olsson, Leena Jylli, red. **Smärta hos barn och ungdomar**. 453 sidor. Lund: Studentlitteratur, 2001. ISBN 91-44-01489-9.

Recensent: Håkan Samuelsson, med dr och överläkare, anestesiklinikens smärtmottagning, Borås lasarett.

II Bokens redaktörer, läkaren Gunnar Olsson och sjuksköterskan Leena Jylli, är kända för sina banbrytande insatser inom svensk barnsmärtlindring. Det är därför med stora förväntningar man tar boken i sin hand.

Förväntningarna visar sig bli uppfyllda till alla delar. Till sig har redaktörerna knutit inte mindre än 22 kunniga medförfattare från norden och två från Kanada.

Heltäckande innehåll

All text är på svenska. Tack vare en inledande och tydlig innehållsförteckning får man en god överblick över bokens omfattande och heltäckande innehåll, och det är bara att välja avsnitt bland de 30 kapitlen beroende på intresseinriktning.

Handfasta råd

Det breda utbudet sträcker sig från smärtsfysiologi och smärtsinnets biologiska utveckling, via allmän- och speciell farmakologi, där opioider, NSAID och lätta analgetika fått separata kapitel, vidare över beteendevetenskap och omvårdnad till handfasta råd om smärtlindrande behandlingar i olika situationer.

Här kan man läsa om smärtbehandling perioperativt ur olika aspekter. Förberedelse av barnet inför operation belyser bland annat barnets förmåga att förstå samt lekens betydelse.

Smärtbedömning och smärtskatt-

ning innebär speciella problem, särskilt i neonatalperioden, och två av bokens kapitel ägnas åt detta och avslutas med praktisk vägledning.

Högt specialiserad kunskap

Kapitlet om postoperativ smärtlindring är skrivet av teamet Leena Jylli och Stefan Lundeberg och utgör en imponerande kunskapsförmedling från två rutinerade kliniker, sjuksköterska respektive läkare.

Pediatrik regional anestesi respektive smärtlindring vid dagkirurgi är exempel på kapitel med högt specialiserad kunskap. Sederling, procedurmärta och långvarig smärta är andra områden som belyses separat.

Multidisciplinär karaktär

Avsnitt om barnpsykiatriska aspekter, sjuksköterskans roll respektive sjukgymnastisk behandling illustrerar bokens multidisciplinära karaktär. Interdisciplinärt avhandlas så skilda områden som cancer, reumatisk smärta, återkommande huvudvärk, buksmärta och neuropatisk smärta.

Boken avslutas med psykologiska behandlingsmetoder, alternativa metoder och etik.

Angelägen för alla

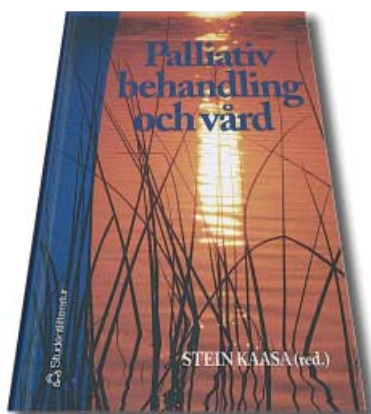
Med stort intresse valde jag först kapitlet om barnets upplevelse av att vara på sjukhus och fann att detta borde ingå i utbildningen av all vårdpersonal, inte minst läkare. Sedan går läsningen av bara farten. Informationen är lättillgänglig.

Viktiga omvårdnadsaspekter och farmakologisk hårdvara går hand i hand på ett unikt sätt, och boken blir därmed värdefull och angelägen i ett eller annat avseende för alla som arbetar med vård av barn, från vårdpersonal, sjukgymnaster och beteendevetare till den specialistkompetent läkaren. Valda delar lämpar sig också för utbildningsändamål på praktiskt taget alla nivåer.

Viktig väckarklocka

Innehållet känns väl uppdaterat. Ibland förekommer upprepningar i de olika kapitlen, men de upplevs inte som störande.

Man inser att barn inte är små vuxna utan ser omvärlden från sin egen utgångspunkt, och boken tydliggör betydelsen av att förstå barns upplevelser och att agera på deras villkor. Samtidigt förmedlas nyttig farmakologisk och vårdteknisk kunskap, som är direkt tillämpbar i den kliniska vardagen. Nu kan vi inte längre skylla på okunskap. Det är bara att införskaffa boken, läsa och agera.

Nordisk lärobok om mötet med den svårt sjuka patienten

Stein Kaasa, red. **Palliativ behandling och vård**. 413 sidor. Lund: Studentlitteratur, 2001. ISBN 91-44-01166-0.

Recensent: Ulla Söderström, allmänläkare, Umeå.

»Palliativ behandling och vård« kom ut 1998 i Norge som en »nordisk lärobok«. Redaktör är Stein Kaasa, onkolog, verksam som chef på Sektion lindrande behandling, Kreftavdelningen i Trondheim. Han har själv ensam eller tillsammans med andra skrivit ungefär hälften av bokens kapitel. Övriga författare kommer huvudsakligen från Norge, några enstaka från Danmark och Sverige. Boken är nu översatt till svenska, och faktagranskare är Peter Strang. Målgruppen är läkarstuderande och studerande på andra vårdutbildningar.

Konkreta råd och förslag

Boken är indelad i fyra delar med rubrikerna »Mötet med den svårt sjuka patienten«, »Medicinsk forskning och etik«, »Smärbehandlingen« och »Andra symptom«. Den del av boken som handlar om mötet med den svårt sjuka patienten har fått stort utrymme och omfattar ämnen som döendets psykologi, empati, att samtala om döden, ritualer vid dödsfall, eutanasi. Flera av författarna ger konkreta råd och förslag på hur man kan göra när man skall närma sig en svårt sjuk patient. Jag tycker att den här delen av boken i sin helhet är mycket bra. Avsnittet om medicinsk etik och forskning är kortare, men ger de grundläggande kunskaper som är relevanta med tanke på målgruppen.

Särskilt bra om vätskebehandling

När det gäller behandling av smärta och andra symtom finns det redan en hel del

litteratur på svenska inom dessa områden. Boken ger en god översikt och grundläggande kunskaper i de behandlingsmöjligheter som vi har att tillgå, även specifikt onkologiska sådana som strålning och cytostatika. Ett kapitel som jag särskilt vill lyfta fram är det Stein Kaasa skrivit om »Vätskebehandling av patienter med cancer i långt framskridet skede«. Det är ett svårt ämne, och jag tycker att han på några få sidor lyckats förmedla fakta och etiska synpunkter på ett utmärkt, både tydligt och nyanserat sätt.

Skilda behandlingsprinciper påpekas

Behandlingstraditionerna skiljer sig något de nordiska länderna emellan, men faktagranskaren har hållit sitt vakande öga över texten och påminner om att vi kan göra lite olika. I något sammanhang tillåts han även ge en lite mer personlig kommentar, vilket jag som läsare uppskattar, då det ger en känsla av engagemang och diskussion!

Fin bildserie

Genom boken löper en serie om 18 svart-vita fotografier av en svårt sjuk man. Det är bilder som ger glimtar av en speciell patients vardag, på sjukhuset och hemma. Den här fina bildserien ger liv åt boken, påminner om verkligheten, vad alla de tryckta orden egentligen handlar om och riktar sig emot.

Alla svårt sjuka borde omfattas

Jag tycker att bokens styrka ligger i den grundliga genomgången av mötet med den svårt sjuka patienten. Dess svaghet är nog att den mest handlar om den cancersjuka patienten utan att detta tydliggörs i titeln. Den palliativa vården har vuxit fram ur hospicerörelsen och vården av cancersjuka. Jag tycker dock att tiden är mogen att man med självklarhet i begreppet införlivar alla svårt sjuka människor, som är i det skede av livet där botande behandling inte längre är möjlig. Jag tycker kanske också att omvårdnadsaspekterna är lite styvmoderligt behandlade, och jag saknar en konkret beskrivning av hur man kan ta hand om den döda kroppen. Det finns över huvud taget inte mycket skrivet om detta. Det bästa jag läst om det hittade jag för några år sedan i en amerikansk buddhistisk tidskrift!

Komplement till svensk lärobok

Den svenska läroboken »Palliativ medicin« utkom första gången 1995 under redaktion av Barbro Beck-Friis och Peter Strang, med en andra reviderad upplaga 1999. I den senare har man också tagit upp palliativ vård vid andra sjukdomstillstånd än cancer. Den nu anmälda boken överlappar i viss mån »Palliativ me-